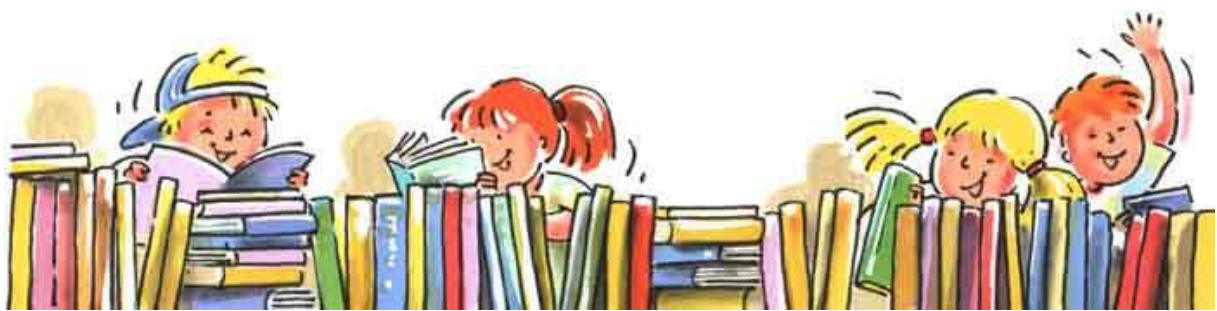

Een onderzoek naar leesmotivatie in groep 5 en 6

*Auteur: Kim Wijnhoud
334060*

Datum: 07-06-2018

*In opdracht van: OBS de Oldenije, Leeuwarden
Karin Dokter*

Bron: (Ik kan lezen!, n.d.)

Hanzehogeschool, Pedagogische Academie

Begeleider vanuit de Hanzehogeschool: Aletta Kwant

Algemene gegevens

Studentgegevens:

Kim Wijnhoud
Eendrachtstraat 23
8012 VV Zwolle

Studentnummer: 334060

Jaar: 4

Opleidingsgegevens:

Hanzehogeschool, Pedagogische Academie
Zernike plein 9
9747 AS Groningen

Opdrachtgever gegevens:

Jenaplanschool OBS de Oldenije,
Adres hoofdgebouw:
St. Anthonystraat 5
8911 DV Leeuwarden
Karin Dokter, kdokter@proloog.nl

Samenvatting

Dit verslag bevat een onderzoek naar de leesmotivatie van leerlingen in groep 5 en 6 van OBS de Oldenije in Leeuwarden.

Jenaplanschool OBS de Oldenije liep tegen het probleem aan dat leerlingen steeds minder leerling motivatie konden opbrengen om een boek te lezen. In dit onderzoek is gekeken op welke wijze de leesmotivatie een positieve impuls kan krijgen.

De hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt: Hoe kan de leesmotivatie van leerlingen in groep 5/6 van OBS de Oldenije een positieve impuls krijgen?

In het literatuuronderzoek kwam naar voren dat leesgesprekken een positieve werking hebben op de leesmotivatie. In het praktijkonderzoek is hier verder onderzoek naar gedaan. Doormiddel van een vragenlijst werd de beginsituatie van de leerlingen, op het gebied van leesmotivatie, in kaart gebracht. Vervolgens werden er door de onderzoeker, gedurende twee weken, leesgesprekken gevoerd met een groepje leerlingen.

Op basis van de verkregen informatie uit de leesgesprekken konden bepaalde aspecten van het leesonderwijs in de klas worden aangepast. Na het voeren van de leesgesprekken kregen de leerlingen opnieuw dezelfde vragenlijst om te meten of de leesmotivatie van de leerlingen was toegenomen.

Vanuit de verkregen resultaten van de vragenlijsten kon worden opgemaakt dat de meerderheid van de leerlingen een toename heeft laten zien van de leesmotivatie. Met drie leerlingen, met een duidelijke toename, is een aanvullend interview gehouden. Dit om de mogelijke relatie tussen een toename in de leesmotivatie en het leesgesprek te bevragen.

De uitkomst van het onderzoek is dat leesgesprekken een positieve impuls geven aan de leesmotivatie van de leerlingen. Door middel van de verkregen informatie vanuit de leesgesprekken, kan de leerkracht zijn leesonderwijs aanpassen op de behoeften van de leerlingen. Dit om ervoor te zorgen dat de leerlingen gemotiveerder worden in het leesonderwijs.

Deel A

1. <i>Probleemomschrijving</i>	
1.1 Aanleiding onderzoek	4
1.2. Probleemstelling en doel van het onderzoek	4
2. <i>Theoretisch kader</i>	
2.1 Leesonderwijs op Nederlandse basisscholen	5
2.2 Leesbevordering	5
2.3 Leesmotivatie	5
2.4 Leesattitude	6
2.5 Afnemende leesmotivatie	6
2.6 Activiteiten die bevorderend zijn voor de leesmotivatie	6
2.7 Dit onderzoek	8
3. <i>Methode</i>	
3.1 Dataverzameling	10
3.2 Onderzoeksgroep	11
3.3 Meetinstrumenten	11
3.4 Data-analyse	11
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit	12
4. <i>Resultaten</i>	
4.1 Leesmotivatie voor en na de leesgesprekken	13
4.2 Leesgesprekken	13
4.3 Interviews	14
5. <i>Discussie</i>	
5.1 Conclusie	15
5.2 Discussie	15
5.3 Aanbevelingen	16
6. <i>Bibliografie</i>	17

Deel A

1. Probleemomschrijving

1.1 Aanleiding onderzoek

De motivatie voor het lezen van een boek gaat hard achteruit, tegenwoordig is het lang niet meer zo vanzelfsprekend om een lekker een boek te gaan lezen in je vrije tijd.

Op obs de Oldenije merken ze de laatste jaren ook steeds meer dat leerlingen minder gemotiveerd zijn voor het lezen van een leesboek. In plaats van dat de leerlingen tijdens de vrije keuze een boek gaan lezen, kiezen zij er al snel voor om achter de computer bezig te gaan of om een andere activiteit te gaan doen. De leesmotivatie daalt, waardoor ook de leesresultaten omlaaggaan.

Niet alleen de Oldenije loopt tegenwoordig tegen het probleem aan dat leerlingen niet meer gemotiveerd zijn om te lezen. In de afgelopen 15 jaar hebben vele technologische ontwikkelingen plaatsgevonden, die een grote invloed hebben gehad op de vrijetijdsbesteding. Waar boeken eerst al moesten concurreren met radio, televisie en games, slokken nu ook smartphones, YouTube-filmpjes en social media de tijd van kinderen en jongeren op. De tijd die wordt besteed aan lezen daalt gestaag (Huymans, 2013).

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in groep 5/6 van basisschool de Oldenije in Leeuwarden. De leerlingen zijn minder gemotiveerd om te lezen en het leesonderwijs verslapt. Kinderen worden zich in groep 5/6 steeds bewuster van de communicatieve functies van teksten (Oosterloo & Paus, 2010). Het is daarom belangrijk dat zij blijven lezen. "Het leesplezier moet weer geactiveerd worden op de basisschool, want wordt dit niet gedaan dan zal de motivatie voor lezen en de groei in leesvaardigheid afnemen vanaf groep 5 of 6 af" (Nielen & Bus, 2015). Het is dus van belang dat juist in deze groepen het leesonderwijs gestimuleerd wordt. De grote vraag blijft hoe leerlingen tegenwoordig nog gestimuleerd kunnen worden in het lezen, waardoor hun leesmotivatie zal toenemen.

1.2 Probleemstelling en doel van het onderzoek

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt: Hoe kan de leesmotivatie van leerlingen in groep 5/6 van obs de Oldenije een positieve impuls krijgen?

Het doel van het onderzoek: Erachter komen op welke manier de leesmotivatie van leerlingen in groep 5 en 6 van obs de Oldenije gestimuleerd kan worden.

Door middel van literatuuronderzoek zal er antwoord gevonden worden op de volgende vragen:

1. Hoe ziet het leesonderwijs in Nederland eruit?
2. Wat is leesbevordering?
3. Wat is leesmotivatie?
4. Wat is leesattitude?
5. Welke factoren spelen een rol bij de afnemende leesmotivatie?
6. Welke leesbevorderende activiteiten zijn er?

2. Theoretisch kader

2.1 Leesonderwijs op Nederlandse basisscholen

Op de basisschool komen leerlingen al vanaf groep 1 in aanraking met leesonderwijs. Het leesonderwijs is opgesplitst in de vier verschillende domeinen, technisch lezen, begrijpend lezen, studerend lezen en belevend lezen (Huizenga, 2009).

In groep 1 tot en met 3 wordt de basis gelegd voor de beginnende geletterdheid. Vanaf groep 4 ontwikkelen kinderen gevorderde geletterdheid, dit houdt in dat ze steeds beter leren technisch en begrijpend lezen. Ze gaan de samenhang ontdekken in teksten en leren ze lees- en schrijf strategieën te gebruiken. Leerkrachten in de groepen 4 t/m 8 bouwen met hun taalonderwijs verder op de lijnen die in groep 1 t/m 3 zijn uitgezet. Zij leggen samen de fundamenten van goed lezen en schrijven in het vervolgonderwijs en vormen zo de basis van referentieniveaus taal (Biemond & van het Zandt, 2013).

Uiteindelijk is het streven om alle leerlingen aan het eind van groep 8 ten minste AVI E6 te laten halen. Wanneer dit niet lukt, dan zullen deze leerlingen in het vervolgonderwijs extra begeleiding nodig hebben om teksten te leren begrijpen (Bakker & Elemans, 2016).

2.2 Leesbevordering

Volgens Drossemont & Manderveld (2008) verwijst het woord 'bevordering' naar alle vormen, mogelijkheden, ideeën, initiatieven en bezigheden die het leven, in de ruimste zin van het woord, aantrekkelijk maken. Deze bevordering kan je ook koppelen aan lezen, dan is er sprake van leesbevordering.

Voor de leesbevordering is het belangwekkend om te weten dat kinderen met meer plezier lezen over onderwerpen waar ze echt in geïnteresseerd zijn (Mooren, Ghonem-Woets, van Koeven, Kurvers, & Verschuren, 2012). Op die manier wordt het lezen voor kinderen aantrekkelijker gemaakt, want de uiteindelijke intentie van leesbevordering is vervolgens dat kinderen het echte leesplezier ontdekken zodat ze lezen als iets waardevols beleven (Dorssemont & Manderveld, 2008).

Om te kunnen zorgen voor een leesbevordering is het van belang dat de leerling ook gemotiveerd is om te lezen (Huymans, 2013). Dit wordt de leesmotivatie genoemd.

2.3 Leesmotivatie

Volgens Ryan en Deci (2000) betreft motivatie, energie, richting en doorzettingsvermogen om uiteindelijk tot activering en intentie te komen. Bij leesmotivatie komen deze aspecten ook aan de orde.

Leesmotivatie kan beschreven worden als het onderhouden en initiëren van een bepaalde activiteit, ook wel de redenen voor een bepaalde activiteit: Waarom doen we wat we doen (Monteiro, 2013).

Leesmotivatie bestaat uit twee verschillende soorten motivatie. Ten eerste de intrinsieke motivatie waarbij je leest vanuit eigen persoonlijke interesse. Ten tweede de extrinsieke motivatie hierbij wordt er gelezen voor externe doeleinde (DUO onderwijsonderzoek, 2017). De stemming van een leerling wordt beïnvloed door de intrinsieke motivatie. Deze motivatie komt namelijk bij de leerling van binnenuit. Bij de extrinsieke motivatie worden de leerlingen van buitenaf gestimuleerd om een boek te lezen. Hierbij speelt de omgeving een belangrijke rol (van Bezoooyen, 2014).

Ook is er nog sprake van een derde vorm van motivatie, deze wordt de instrumentele motivatie genoemd zo blijkt uit onderzoek van Bezoooyen (2014). Bij instrumentele motivatie is de leerling gericht op zijn belevingswereld en is dan ook op zoek naar informatie die binnen de belevingswereld valt, omdat hij of zij daar meer informatie over wil op doen. Al deze vormen van motivatie zijn van belang voor een goede leesmotivatie (van Bezoooyen, 2014).

Leerlingen in het basisonderwijs lezen vanuit een intrinsieke leesmotivatie, zowel uit nieuwsgierigheid als om op te gaan in een verhaal. Maar ook vanuit de extrinsieke leesmotivatie om het goed te doen op school (Terhell, 2017). Maar wat veel leerkrachten niet weten is dat zij invloed hebben op de leesmotivatie van leerlingen. Gebleken is namelijk dat de invloed van leerkrachten op de motivatie van leerlingen groter is dan zijzelf denken. Deze invloed kan zowel negatief als positief zijn (Ebbens & Ettekoven, 2009). “Het is belangrijk dat kinderen plezier hebben in het lezen, hier moeten leerkrachten aan werken. Hoe leesvaardig een leerling ook is, als hij geen motivatie en plezier heeft in het lezen, zal hij ook niet lezen” aldus Watkins (2004).

2.4 Leesattitude

Een term die nauw verwant is aan leesmotivatie is leesattitude (van der Graaf, 2014). “Onder leesattitude wordt de intentie om te lezen, de houding ten opzichte van het lezen, verstaan. Dit hangt samen met de motivatie om te lezen, de leesvaardigheid en met hoe vaak de leerling leest” aldus Prenger (2015).

Leesattitude bestaat uit twee componenten: De hedonistische component en de utilitaire component. Voorbeelden van de eerstgenoemde component zijn: Spanning ervaren, een avontuur beleven, wegdromen en inleven. Voorbeelden van de tweede zijn: Kennis opdoen, taalvaardigheid verbeteren en schools succesboeken (Stalpers, 2006).

Volgens Staplers (2006) hebben leerlingen die meer vertrouwen hebben in hun eigen leesvaardigheden, een positievere leesattitude.

2.5 Afnemende leesmotivatie

Volgens Vernooij (2001) zijn er veel voorkomende oorzaken van het ontbreken van leesmotivatie. Zoals het nut van de decodeervaardigheden (het herkennen van delen van woorden en er een betekenis aan toekennen) niet inzien. Ook het gebruik van teksten die niet interessant genoeg zijn voor de leerlingen of niet dicht bij hun belevingswereld liggen zijn een oorzaak van het ontbreken van leesmotivatie.

Van Bezooijen (2014) geeft nog een extra toevoeging; thuis hebben leerlingen geen tijd om boeken te lezen als gevolg van digitale media en andere verplichtingen.

Voor leerlingen die opgroeien in een minder geletterde omgeving is het van groot belang dat zij op school in aanraking komen met een grote diversiteit aan geschreven taal. Hier komen zij thuis aan te kort. Ze moeten bekend worden met en gewend raken aan het taalgebruik in geschreven taal. Ze moeten de kans krijgen hiervan te leren (Paus, et al., 2014). Gebeurt dit niet, dan zullen deze leerlingen niet gemotiveerd raken voor het lezen van een boek.

Wanneer leesplezier in de hogere leerjaren van de basisschool weinig gestimuleerd wordt komt de leesmotivatie en de groei in leesvaardigheid onder druk te staan. De motivatie voor lezen en de groei in leesvaardigheid neemt dan al vanaf groep 5 of 6 af (Nielen & Bus, 2015). Daarbij, als leerlingen steeds minder gemotiveerd raken en daardoor minder lezen, raken ze in een neerwaartse spiraal en neemt de leesvaardigheid af (Nielen & Bus, 2015).

2.6. Activiteiten die bevorderend zijn voor de leesmotivatie

Hoe meer leesactiviteiten een school aanbiedt, hoe beter het is. Er zijn veel scholen die meedoen aan verschillende activiteiten rondom leesonderwijs zoals; voorleeswedstrijden, het organiseren van kinderboekenweekactiviteiten en het gebruik van speciale leesreeksen met klassikale activiteiten rondom een thema (van der Meulen & Koekebacker, 2011).

“Ook wanneer leerkrachten systematisch met prenten-kinderenboeken werken in de klas, heeft dit een positief effect op de leesmotivatie van de leerlingen” aldus Mooren (2000). Dit heeft blijkt echter in de hogere groepen van het basisonderwijs minder effect te hebben.

Op scholen wordt er vaak gekozen voor een boekverwerking om inzicht te krijgen op de leesbeleving van leerlingen. Volgens Stichting Lezen, (2017) is de gouden regel voor het kiezen van een boekverwerking; "kies alleen voor werkvormen die de leesmotivatie verhogen. Laat zeker geen boekverslagen of uittreksels maken. Laat kinderen bijvoorbeeld aan elkaar vertellen over het boek, dit kan in de vorm van een leesgesprek."

Want volgens Kinds (2007), "spelen een rijk aanbod van verschillende genres, het plezier van de voorlezer, de begeleiding, de vraag naar inbreng, het samen beleven van verhalen & boeken en een scala aan gevarieerde verwerkingsmogelijkheden een cruciale rol in de ervaring en leesbeleving van kinderen. Het is van belang dat je hier als leerkracht op inspeelt."

Het blijkt, zo zegt Cornelissen (2016), "wanneer leerlingen worden aangesproken op hun leesbeleving, dat verplicht lezen niet demotiverend, maar juist motiverend werkt."

Voor leerkrachten is het ook van onmisbaar belang om niet alleen oog te hebben voor de leesbeleving van de leerlingen maar ook voor de verschillende beginsituaties op het gebied van lezen van de leerlingen. Leerkrachten zijn er om de leerlingen te motiveren voor het lezen en bieden gevarieerd leesmateriaal aan. Wanneer een leerling het nodig heeft is de leerkracht er om voldoende ondersteuning te bieden (Paus, et al., 2014). Want zoals eerder al naar voren kwam leidt een positievere leesattitude tot meer lezen. Voor leerlingen die zwak zijn in lezen kan lezen een frustrerende bezigheid zijn. Om te ontdekken wat de reden is van een leerling, voor het aan de kant leggen van een boek, kan er gebruik worden gemaakt van een leesgesprek.

Volgens Velthausz & Winters (2015) kenmerkt het jenaplanonderwijs zich door gesprekvoering. Op het gebied van lezen heb je de leeskring, waar het vooral gaat om de leerlingen kennis te laten maken met boeken, het leren waarderen van boeken en de leerlingen uitdagen om zelf te gaan lezen. Deze leeskring kan ook worden ingezet om teksten met elkaar beter te leren begrijpen. Deze leeskringen kan je omzetten in leesgesprekken waarbij de leerlingen de kans krijgen om hun eigen mening over boeken en lezen in het algemeen te delen.

De leerkracht stelt tijdens een leesgesprek op een informele manier vragen over de leesmotivatie, leesattitude en de leesvaardigheid. Leerlingen kunnen door middel van het voeren van deze leesgesprekken worden aangemoedigd om meer, of juist andere boeken te gaan lezen (Prenger, 2015). Met de informatie die naar voren komt in het leesgesprek, heeft de leerkracht weer handvatten om in de klas aan het werk te gaan met het leesonderwijs.

2.7 Dit onderzoek

Uit de literatuurstudie zijn verschillende leesbevorderende activiteiten naar voren gekomen. In dit onderzoek wordt gekeken wat leesgesprekken op korte termijn kunnen betekenen voor de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5/6 van jenaplanschool OBS de Oldenije.

Leesgesprekken

Het woord leesgesprekken zegt het eigenlijk al, het zijn gesprekken over lezen.

Leesgesprekken zijn bedoeld om erachter te komen, hoe een leerling leest en hoe hij of zij leert lezen. Niet alleen krijgt de leerkracht tijdens het leesgesprek inzicht in hoe de leerling leest maar ook hoe hij het leesonderwijs op school ervaart. De leerkracht krijgt inzicht in hoe het leesonderwijs gegeven wordt (van Bezooen, 2014).

Tijdens de leesgesprekken moeten leerlingen begrip krijgen voor lezen en het leesonderwijs in het algemeen en hoe dat bij hen 'gaat' of 'werkt'. Dit heeft als doel, samen met de leerkracht afspraken maken over hoe het verder moet met het leesonderwijs. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het beter afstemmen op de leerling en/of hoe de leerling gemotiveerder kan worden voor het leesonderwijs (Berends, 2013).

Volgens Berends (2013) bestaan er een viertal vormen van leesgesprekken. Ten eerste leesgesprekken met de hele groep, dit zijn leesgesprekken die worden gevoerd in het bijzijn van de hele groep. Het zijn leesgesprekken waarbij het er vooral om gaat met de hele groep te onderzoeken in hoeverre de leerlingen, maar ook de leerkracht, in het leesonderwijs de dingen goed doen. Deze gesprekken kunnen periodiek in een soort monitoring les gegeven worden. Het is samengevat een reflectief gesprek over het lezen en het leesonderwijs in de groep. Hierbij kunnen een tal van onderwerpen aan bod komen zoals, wat er gelezen wordt, waar, wanneer en met wie er gelezen wordt. Dit laatste kan alleen aan bod komen als er in de groep gedaan wordt aan samen lezen.

Vervolgens zijn er de leesgesprekken door leerkrachten met een groepje leerlingen. Deze leesgesprekken worden georganiseerd in kleine kringgesprekjes met drie á vier leerlingen. Deze groepjes worden ingedeeld op basis van verschillen in leesinteresses, leesniveaus en leesaanpakken. Leerlingen kunnen door middel van het voeren van deze gesprekken ontdekken dat het lezen bij andere leerlingen niet vanzelfsprekend op dezelfde manier gaat als bij henzelf.

Hierop volgend zijn er de leesgesprekken, door leerkrachten met individuele leerlingen. Deze vorm van leesgesprekken zijn voor een leerkracht arbeidsintensief, maar leveren wel de meeste informatie op over de leesmotivatie, de leesattitude en de manier van lezen van de leerling. Het is voor een leerkracht plezierig en informatief om eens één op één met een leerling te praten over beelden die zij hebben over hun eigen lezen en over het leesonderwijs van de leerkracht.

Tot slot zijn er de leesgesprekken door leerlingen in groepjes onderling. De leerkracht laat de leerlingen bij deze vorm van leesgesprekken in groepjes van drie á vier leerlingen zelfstandig gesprekken voeren. Hierbij zijn de leerlingen zelfverantwoordelijk voor het verloop van het gesprek.

"Het houden van leesgesprekken stimuleert de metacognitie (het denken over het eigen denken en handelen). Daarnaast kunnen leesgesprekken een bijdrage leveren aan hogere opbrengsten op alle aspecten van de gestelde doelen voor leesonderwijs" aldus Berends (2013). Het voeren van leesgesprekken sluit volgens Berends (2013) aan bij de verschillende kaders die de overheid het primair onderwijs heeft opgelegd. In de kerndoelen wordt het gebruik van leesstrategieën en reflectie op eigen handelen en leren genoemd, deze komen in de leesgesprekken duidelijk naar voren.

De praktijkvraag die naar aanleiding van de probleemstelling en het literatuuronderzoek kan worden gesteld is; Wat is de werking van leesgesprekken op de leesmotivatie van leerlingen in groep 5 en 6 van obs de Oldenije.

Op basis van de literatuurstudie zijn er twee praktijkvragen geformuleerd om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag:

- Wat is de beginsituatie van de leerlingen op het gebied van leesmotivatie?
- Hoe is de leesmotivatie van de leerlingen na het voeren van de leesgesprekken?
- Welke punten komen naar voren in de leesgesprekken die de leerkracht van de klas kan meenemen in het leesonderwijs om de leesmotivatie van de leerlingen te stimuleren?

De verwachting is dat door middel van het uitvoeren van leesgesprekken de leesmotivatie van de leerlingen zal toenemen. Leerkrachten kunnen door middel van de verkregen kennis van de leesgesprekken inspelen op de leesbehoeften van de leerlingen. Leerlingen kunnen tijdens de leesgesprekken ook informatie uitwisselen en van elkaar leren waardoor zij gemotiveerder raken voor het leesonderwijs.

3. Methode

3.1 Dataverzameling

Tijdens dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van een vragenlijst. In deze vragenlijst komen verschillende onderwerpen aan bod waarmee de leesmotivatie van leerlingen gemeten kan worden. Onderwerpen die voortkomen uit het literatuuronderzoek zoals het lezen van boeken thuis en op school, hoe vaak er wordt gelezen en hoe belangrijk lezen wordt gevonden.

In deze vragenlijst wordt gebruik gemaakt van een puntensysteem. Per vraag kan de leerling een aantal punten verdienen. Het maximaal te behalen aantal punten is 50. Hoe meer punten een leerling scoort des te hoger de leesmotivatie is. De vragenlijst komt voort uit het onderzoek naar leesmotivatie van Elsäcker (2002).

Een voorbeeld van een vraag die wordt gesteld in de vragenlijst is als volgt:

“Ik vind het lezen van kinderenboeken op school:”

De leerling kan vervolgens een keuze maken uit de volgende keuzemogelijkheden:

-Erg leuk   - Leuk   - Niet zo leuk   - Niet leuk

Deze vragenlijst wordt zowel voor- als achteraf afgenomen bij de onderzoeksgroep. De vragenlijsten zullen worden afgenomen in een leeg lokaal waarbij de leerlingen de vragenlijst individueel kunnen invullen. Tussen de vragenlijsten door worden er leesgesprekken gehouden. Dit gebeurt allemaal op een kort termijn van twee weken.

Voor dit onderzoek is gekozen voor de vorm: Leesgesprekken door leerkrachten met een groepje leerlingen (Berends, 2013). Dit is de meest praktische vorm om uit te voeren op korte termijn. Het sluit ook aan bij het jenaplan concept. Volgens Velthausz & Winters (2015) ligt de nadruk op een jenaplanschool op samen, er wordt gezorgd dat alle kinderen verantwoordelijkheid nemen voor het leren van alle kinderen uit de klas. De groepen zijn ingedeeld op basis van leerlingen met verschillende leesniveaus, omdat leerlingen dan ook van elkaar kunnen leren. Hiervoor is gebruik gemaakt van de DMT-scores deze is terug te vinden in bijlage 1.1.

Op 14 mei 2018 wordt de vragenlijst voor de eerste keer afgenomen. Na het voeren van de leesgesprekken zal de vragenlijst voor de tweede keer worden afgenomen op 25 mei 2018.

In de tabel hieronder staat weergegeven op welke data de leesgesprekken plaats vinden. De leerlingen zijn hiervoor verdeeld in tien groepen.

Groep	Leerlingen	Datum
1	Leerling 28*, Leerling 19, Leerling 9	16 mei 2018
2	Leerling 2, Leerling 29 *, Leerling 26	16 mei 2018
3	Leerling 6, Leerling 23, Leerling 16	22 mei 2018
4	Leerling 4, Leerling 12, Leerling 18	22 mei 2018
5	Leerling 3, Leerling 25, Leerling 20	22 mei 2018
6	Leerling 1, Leerling 7, Leerling 27*	23 mei 2018
7	Leerling 8, Leerling 15, Leerling 17	23 mei 2018
8	Leerling 5, Leerling 22, Leerling 11	23 mei 2018
9	Leerling 14, Leerling 24, leerling 13	24 mei 2018
10	Leerling 10, Leerling 21	24 mei 2018

*Leerling is dyslectisch de enquête wordt bij deze leerling voorgelezen door de onderzoeker.

3.2 Onderzoeksgroep

Het onderzoek zal worden uitgevoerd in groep 5/6B van jenaplanschool obs de Oldenije in het centrum van Leeuwarden. In de groep zitten 29 leerlingen, 15 jongens en 14 meisjes. Deze leerlingen hebben verschillende leesniveaus. Drie leerlingen zijn dyslectisch en zullen tijdens het invullen van de enquête extra ondersteund moeten worden.

3.3 Meetinstrumenten

Vragenlijst.

In dit onderzoek wordt gekeken naar de leesmotivatie van leerlingen. Hiervoor wordt zoals al eerder benoemd gebruik gemaakt van een vragenlijst. De vragenlijst bestaat uit 14 meerkeuzevragen.

Bij vraag 1 t/m 11 moeten de leerlingen kiezen tussen vier mogelijkheden. Ze kunnen maximaal 4 punten halen op een vraag. Hoe leuker iets gevonden wordt en hoe vaker iets gedaan wordt, des te hoger de score. De vier keuzemogelijkheden staan niet altijd in dezelfde volgorde, zodat de leerlingen alert blijven.

Hoe de scores tot stand komen is te lezen in bijlage 1.4.

Leesgesprekken.

Voor de leesgesprekken wordt gebruik gemaakt van het registratieformulier leesgesprek (SLO, 2013). Dit formulier biedt handvatten om het gesprek te voeren. Elk leesgesprek zal plaats vinden in een leeg lokaal en zal 20 minuten duren. Bij het leesgesprek is de onderzoeker aanwezig als gespreksleider. Op de tafel zullen verschillende soorten boeken liggen waarover in gesprek kan worden gegaan. De leerlingen wordt gevraagd hun lievelingsboek mee te nemen.

Boeken die op tafel gelegd kunnen worden zijn:

- Leesboek;
- Woordenboek;
- Encyclopedie;
- Geschiedenis tekst.

Over deze verschillende tekstsoorten en boeken kan een gesprek worden gevoerd. Het is van belang dat er een veilig klimaat heerst waarin de leerlingen hun eigen mening durven te geven.

3.4 Data-analyse

In totaal zullen tweemaal 29 vragenlijsten worden afgenomen. De gegevens van deze 58 vragenlijsten zullen in Excel verwerkt worden. Daaruit zal een grafiek ontstaan met de resultaten van beide vragenlijsten. Er zal gebruik worden gemaakt van een staafdiagram. Deze geeft duidelijk de verschillen weer tussen de vragenlijsten, waardoor er geconcludeerd kan worden:

- Of er sprake is van een toename in de leesmotivatie van de leerlingen van groep 5/6 doormiddel van het voeren van leesgesprekken.

Als er leerlingen zijn die een duidelijke toename hebben laten zien van hun leesmotivatie dan zal er achteraf nog een interview plaatsvinden. In dit interview komen de vragen naar voren waarop de leerling tijdens de eerste vragenlijst een ander antwoord gaf dan bij de tweede vragenlijst. Op deze manier wordt de mogelijke relatie tussen een toename in leesmotivatie en het leesgesprek bevraagd.

De 58 vragenlijsten zijn in bezit van de onderzoeker. Het inzien van deze vragenlijsten is mogelijk tot één jaar na uitgave van het onderzoek.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De waarborging omtrent betrouwbaarheid en validiteit is mede bewerkstelligd door een vooraf plaatsgevonden literatuuronderzoek. Op basis van dit literatuuronderzoek is er een methode opgesteld. De betreffende methode is concreet onderbouwd vanuit de literatuur.

Gedurende het onderzoek wordt de leesmotivatie van de leerlingen gemeten met een literatuur beproefde methode.

Het onderzoek heeft is betrouwbaar wanneer er wordt gekeken naar de invloed van leesgesprekken op een korte termijn.

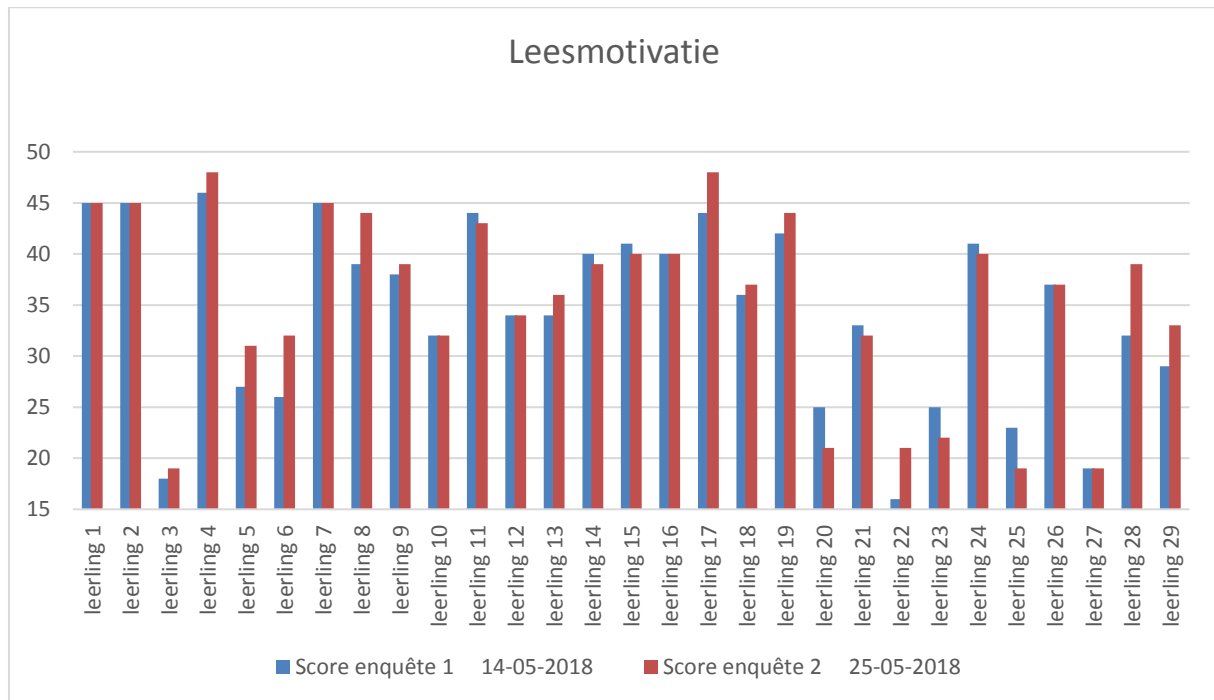
Wanneer het onderzoek wederom op een kleinschalig niveau en op een korte termijn wordt uitgevoerd, met dezelfde onderzoeksgroep, dan zal er sprake zijn van eenzelfde resultaat.

4. Resultaten

4.1 Leesmotivatie voor en na de leesgesprekken

Aan het begin van het onderzoek is bij de onderzoeksgroep een vragenlijst afgenomen om de beginsituatie op het gebied van leesmotivatie te meten. Van de verkregen data uit de vragenlijst is een grafiek opgesteld, er is gekozen voor een staafdiagram. Dit om de resultaten efficiënt te kunnen vergelijken.

Na het voeren van de leesgesprekken is dezelfde vragenlijst nogmaals afgenomen. De verkregen data uit de tweede vragenlijst zijn toegevoegd aan de bestaande grafiek. In de grafiek staan de resultaten van beide vragenlijsten naast elkaar weergegeven.

In de grafiek is af te lezen dat er dertien leerlingen zijn waarbij de leesmotivatie is toegenomen. Bij acht andere leerlingen is de leesmotivatie hetzelfde gebleven, hierbij was sprake van noch een toename, noch een afname van de leesmotivatie. Bij acht leerlingen heeft er een afname van de leesmotivatie plaatsgevonden.

Bij enkele leerlingen is er een grote toename geweest van de leesmotivatie, leerling 6 is van 26 naar 32 gegaan, leerling 8 is van 39 naar 40 gegaan, leerling 28 is van 32 naar 39 gegaan en leerling 29 is van 29 naar 33 gegaan.

4.2 Leesgesprekken

Tijdens de leesgesprekken kwamen er punten naar voren die de leerkracht van de klas kan meenemen in zijn leesonderwijs om de leesmotivatie van de leerlingen te vergroten.

Vanuit de leerlingen kwamen verschillende suggesties, zo zouden er boeken van thuis of boeken van de bieb mee naar school genomen kunnen worden om te lezen. Voor deze boeken zou er in de klas een speciale plek ingericht kunnen worden om ze veilig te bewaren. Leerlingen gaven aan ook vaak moeite te hebben met het vinden van een juist boek. Het zou helpen als de boeken in de kasten op volgorde zouden staan, hierdoor is het overzichtelijker om een juist boek te vinden.

Leerlingen horen soms van andere leerlingen uit de klas wat een leuk boek is, maar dit zouden ze vaker willen horen. Het leek enkele leerlingen dan ook een goed idee om een lijst te maken met daarop bijvoorbeeld de top tien van leukste boeken. Deze lijst zou wekelijks of maandelijks veranderd kunnen worden door de leerlingen zelf.

Vaker lezen in de klas was ook een punt die naar voren kwam tijdens de leesgesprekken. Leerlingen gaven aan vaker stil te willen lezen in de klas. Nu gebeurt het vaak maar één keer per week. Hierdoor hebben leerlingen er moeite mee om in een verhaal komen. Wat je de eerste week leest weet je de volgende week niet meer.

4.3 Interviews

Bij enkele leerlingen was een toename van leesmotivatie gemeten.

Met leerling 8, leerling 28 en leerling 29 is een aanvullend interview gehouden om erachter te komen wat de invloed is geweest van de leesgesprekken op hun leesmotivatie.

Uit deze interviews is naar voren gekomen dat de leesgesprekken hebben bijgedragen aan de toename van de leesmotivatie. Een samenvatting van deze interviews is terug te vinden in bijlage 1.7.

De leerlingen gaven aan dat door middel van de leesgesprekken het lezen voor hen nu leuker is. Leerling 28 heeft vanuit de leesgesprekken opgedaan wat de leuke boeken zijn. Hierdoor leest hij nu leuke boeken en vindt hij het lezen op school ook leuker. Leerling 8 gaf aan dat hij lezen nu leuker vindt, hij gaf hiervoor de reden dat hij nu ook strips leest. Voor het leesgesprek wist hij niet dat strips lezen ook lezen is. Leerling 29 gaf aan dat ze lezen nog steeds niet zo leuk vindt. Na het leesgesprek vindt ze lezen echter wel leuker nu ze weet dat ze op school ook boeken kan lezen over dieren.

5. Discussie

5.1 Conclusie

Dit onderzoek is opgezet om antwoord te kunnen geven op de vraag: Hoe kan de leesmotivatie van leerlingen in groep 5/6 van Obs de Oldenije een positieve impuls krijgen? Om een antwoord te krijgen op deze onderzoeksvraag is allereerst een literatuuronderzoek uitgevoerd. Hieruit kwam naar voren dat leesgesprekken een positieve invloed hebben op de leesmotivatie van leerlingen in het basisonderwijs. Er is in dit onderzoek dan ook verder doorgegaan op leesgesprekken, als stimulans van de leesmotivatie.

Uit de gepresenteerde resultaten is gebleken dat leesgesprekken ook op korte termijn wel degelijk van invloed kunnen zijn op de leesmotivatie van de leerlingen van groep 5 en 6. Bij de meerderheid van de klas is er sprake van een toename van de leesmotivatie, namelijk 13 leerlingen. Bij 8 leerlingen is de leesmotivatie hetzelfde gebleven en bij 8 andere leerlingen is er een afname van de leesmotivatie waar te nemen.

Vanuit de leesgesprekken kregen leerlingen nieuwe handvatten om te lezen. Zoals uit het interview is gebleken hebben verschillende leerlingen baat gehad bij het gesprek. Zij hebben nieuwe inzichten gekregen op het gebied van lezen.

Op basis van de leesgesprekken kan de leerkracht inspelen op de behoeften van de leerlingen en kan de leesmotivatie van de leerlingen gestimuleerd worden.

5.2 Discussie

Uit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat leesgesprekken een positieve invloed hebben op de leesmotivatie van leerlingen. Ook uit dit onderzoek blijkt dat leesgesprekken hebben gezorgd voor een toename van de leesmotivatie.

Het onderzoek vond plaats in een klas op een kort termijn.

Wanneer het onderzoek plaats zal vinden op een langer termijn, dan zal het resultaat kunnen afwijken van het resultaat van dit onderzoek. Ook wanneer het onderzoek in andere groepen zal plaatsvinden is er de kans dat de uitkomsten zullen afwijken van de resultaten van dit onderzoek. Wanneer er echter wordt gekozen om het onderzoek wederom met dezelfde onderzoeksgroep uit te voeren dan zal bij de eerste vragenlijst blijken dat de leesmotivatie hoger is dan bij de eerste vragenlijst van dit onderzoek, aangezien de meerderheid van de leerlingen al een toename heeft laten zien in de leesmotivatie.

In het theoretische kader is te lezen dat Berends (2013) aangeeft dat leerlingen tijdens de leesgesprekken begrip moeten krijgen voor het lezen en het leesonderwijs in het algemeen. Dit heeft als doel om samen met de leerkracht afspraken te maken over hoe het verder moet met het leesonderwijs.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de leerlingen tijdens de leesgesprekken met verschillende suggesties zijn gekomen om het leesonderwijs in de klas te verbeteren. Door het toepassen van deze suggesties in de klas kan de leerkracht zorgen voor een toename van de leesmotivatie.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt het aanbeloven om op OBS de Oldenije te gaan werken met leesgesprekken om de leesmotivatie van leerlingen een positieve impuls te geven.

Tijdens dit onderzoek is er gebruik gemaakt van het registratieformulier leesgesprek (SLO, 2013). Op dit formulier kwamen verschillende aspecten aan bod die gingen over het in gesprek gaan met de leerlingen. Tijdens het voeren van de leesgesprekken gaven veel kinderen aanvullingen op het leesonderwijs in de klas. Op het registratieformulier mistte echter het punt waarbij leerlingen zelf suggesties kunnen geven voor het verbeteren van het leesonderwijs in de klas.

Een aanbeveling is om suggesties van leerlingen voor het leesonderwijs nog toe te voegen aan het al bestaande registratieformulier.

Een tweede aanbeveling is om gebruik te maken van de verschillende soorten leesgesprekken zoals beschreven in het literatuuronderzoek. Door het wisselen, in de vorm van het leesgesprek, zal de leerkracht erachter komen wat er bij de klas het beste werkt.

De suggesties voor het leesonderwijs, waar de leerlingen tijdens de leesgesprekken mee komen, kunnen direct in de praktijk worden toegepast. Door regelmatig te evalueren op de aanpassingen in het leesonderwijs kan de leerkracht concluderen of de aanpassingen zinvol zijn voor de toename van de leesmotivatie van de leerlingen of dat het niet werkt.

Het onderzoek vond plaats op een kort termijn, voor een vervolgonderzoek is het aan te bevelen om te kijken wat leesgesprekken op langer termijn kunnen betekenen voor de leesmotivatie van de leerlingen.

6. Bibliografie

- Bakker, C., & Elemans, C. (2016). *Uw kind thuis helpen met lezen*. Arnhem: Bontekoe.
- Berends, R. (2013). Leesgesprekken. *Het Blad*, 12-14.
- Berkel-Baerken, V. (2011). *Leesplezier: een goed gesprek het halve werk? Praktijkgericht onderzoek*. Zwolle: Masterscriptie Hogeschool Windesheim.
- Biemond, H., & van het Zandt, R. (2013). *Tussendoelen gevorderde geletterheid; leerlijnen voor groep 4 tot en met 8*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Cornelissen, G. (2016). *Maar als je erover nadenkt; Een jaar literatuuronderwijs in groepen 7 en 8 van de basisschool*. Delft: Eburon.
- Dorsemont, R., & Manderveld, M. (2008). *Naar meer leesplezier*. Wielsbeke: De Eenhoorn.
- DUO onderwijsonderzoek. (2017). *De leesmotivatie van Nederlandse kinderen en jongeren*. Amsterdam: Stichting lezen.
- Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2009). *Effectief leren*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Huizenga, H. (2009). *Taal en didactiek: Aanvankelijk en technisch lezen*. Groningen: Noordhoff.
- Huymans, F. (2013). *Van woordjes naar Wereldliteratuur: De leeswereld van kinderen van 7-15*. Amsterdam: Stichting lezen.
- Ik kan lezen! (sd). *Kenmerken van effectief leesonderwijs*. Opgeroepen op maart 31, 2018, van Ik kan lezen!: <https://ikkanlezen.wordpress.com/kenmerken-van-effectief-leesonderwijs/>
- Kinds, H. (2007). Ik weet tien leuke dingen om te doen, boekpromotie in Kansrijke Taal. *Mensen kinderen, tijdschrift voor en over Jenaplanonderwijs*, 10-12.
- Leesmonitor. (2016). *Leesplezier stimuleren*. Opgeroepen op maart 2018, 15, van Leesmonitor: <https://www.leesmonitor.nu/nl/leesplezier-stimuleren>
- Monteiro, V. (2013). Promoting Reading Motivation by Reading Together. *Reading Psychology*, 301-335.
- Mooren, P. (2000). *Het prentenboek als springplank. Cultuurspreiding en leesbevordering door prentenboeken*. Nijmegen: SUN.
- Mooren, P., Ghonem-Woets, K., van Koeven, E., Kurvers, J., & Verschuren, H. (2012). *Verborgene talenten, jeugd-literatuur op school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Nielen, T., & Bus, A. (2015). Bibliotheek op school onder de loep, Leesmotivatie stimuleren. *JWS*, 6-9.
- obs Oldenije jenaplan. (2017-2018). *Informatiegids*. Leeuwarden: obs Oldenije jenaplan.
- Oosterloo, A., & Paus, H. (2010). *Leerstoflijnen lezen beschreven, uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het leesonderwijs op de basisschool*. Enschede: SLO.

- Paus, H., Baccini, S., Dekkers, R., Hofstede, D., Markesteijn, C., Meijer, H., & Pullens, T. (2014). *Portaal, Praktische taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Prenger, J. (2015, september 18). *Vergroten leesattitude*. Opgehaald van Nederlandse slo: <http://nederlands.slo.nl/leesgesprekken/meerwaarde-van-leesgesprekken/leesattitude>
- Ryan, R., & Deci, E. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, 68-76.
- SLO. (2013). *Opzet formulier leesgesprekken*. Enschede: SLO.
- Stalpers, C. (2006). Wat gaat er om in het hoofd van de lezer en de schrijver? Een empirisch onderzoek onder 200 leerlingen naar de relatie tussen fantasy proneness, need for cognition, leesattitude en leesgerelateerd gedrag. In D. Schram, & A.-M. Raukema, *Lezen in de lengte en lezen in de breedte, de doorgaande leeslijn in wetenschappelijk perspectief* (pp. 225-241). Delft: Eburon.
- Stalpers, C. (2007). *Het verhaal achter de lezer, een empirisch onderzoek naar variabelen die verschillen in leesgedrag verklaren*. Eburon: Delft.
- Stichting lezen. (2017). Leesplezier voor kinderen met leesproblemen, achtergronden en praktische tips voor leerkrachten. *Kwestie van lezen*, 4-5.
- Tanis-van der Sluijs, L. (2014). *Leesmotivatie bij zwakke lezers, onderzoek in het kader van minor leesonderwijs*. Enschede: SLO.
- Terhell, A. (2017). Meer berichten, onderzoek leesmotivatie. *Lezen*, 4-5.
- Tijman-Kerssies, M. (sd). *Het Leesgesprek*. Enschede: SLO.
- van Bezooijen, E.-M. (2014). *Leesgesprekken, een onderzoek naar de invloed van leesgesprekken bij meerbegaafde leerlingen*. Enschede: SLO.
- van der Graaf, S. (2014). *Hoe kunnen leesgesprekken leesattitude en leesmotivatie van kinderen zichtbaar maken?* Groningen: Rijksuniversiteit.
- van der Meulen, M., & Koekebacker, E. (2011). *Mijn kind leert lezen*. Tilburg: Uitgeverij Zwijzen.
- van Elsäker, W. (2002). *Begrijpend lezen*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Velthausz, F., & Winters, H. (2015). *Jenaplan, school waar je leert samenleven*. Zutphen: Nederlandse Jenaplan Vereniging.
- Verhallen, M., & Walst, R. (2011). *Taalontwikkeling op school, handboek voor interactief taalonderwijs*. Bussum: Uitgeverij coutinho.
- Verhoeven, L. (1994). *Ontluikende geletterdheid, een overzicht van de vroege ontwikkeling van lezen en schrijven*. Lisse: Swets & Zeitlinger B.V.
- Vernooy, K. (2001). Leerlingen worden lezers door te lezen! Stillezen warm aanbevolen. *Leesgoed*, jaargang 1, nummer 3.

Watkins, M. &. (2004). Reading Motivation: Multidimensional and Indeterminate. *Journal of Educational Psychology*, 110-118.